

Radzymin, dnia 23.10.2015 r.

**Zarząd Główny
Stowarzyszenia Notariuszy RP**

**SPRAWOZDANIE ZE SPOTKANIA NOTARIUSZY
ZORGANIZOWANEGO PRZEZ CNUE
Budapeszt, 10-11 września 2015 roku**

W dniach 10-11 września w siedzibie Notariatu Węgierskiego w Budapeszcie odbyło się spotkanie notariuszy zorganizowane przez CNUE i notariat węgierski. Było to drugie z kolei spotkanie dotyczące mediacji prowadzonej przez notariuszy, przy czym pierwsze odbyło się 28 kwietnia 2015 roku w Brukseli. Celem tych spotkań jest utworzenie sieci notariuszy będących mediatorami. Sieć ta jest częścią Planu 2020 utworzonego przez CNUE oraz częścią projektów realizowanych przez Europejską Sieć Notarialną w okresie 2015-2017. Celem Planu 2020 jest określenie wspólnej polityki dla europejskich notariuszy, zarówno dla instytucji europejskich, jak i dla obywateli europejskich w sprawach mediacji. W ramach przeglądu dyrektywy 2008/52/WE, Komisja Europejska zwraca się o zajęcie stanowiska do specjalistów z zakresu mediacji. Z tej przyczyny powstał ten projekt, gdyż ważnym jest, aby ustalić czy jest dla notariatu pole prowadzenia mediacji. Aby to sprawdzić należy zbierać następujące dane:

- 1) porównać sposób funkcjonowania mediacji w różnych państwach członkowskich,
- 2) uzyskać wiedzę o aktualnym poziomie rozwoju i perspektyw rozwoju notarialnej mediacji w każdym z krajów członkowskich CNUE.

Wnioski z pierwszego spotkania w kwietniu prowadziły do konkluzji, że aby to osiągnąć potrzebne jest:

- opracowanie strategii w celu promowania mediacji w notariacie;
- zbadanie możliwości istnienia obowiązkowej mediacji;
- zbadanie możliwości wprowadzenia standardowych klauzul w aktach, aby zachęcić klientów do korzystania z mediacji;
- wdrożenie wspólnych szkoleń na poziomie europejskim.

Celem drugiego spotkania, we wrześniu było;

- 1) porównanie mediacji w krajach członkowskich (uczestniczących w spotkaniu)
- 2) określenie poziomu rozwoju i perspektyw rozwoju notarialnej mediacji w każdym z tych krajów.

Pierwszego dnia przewidziano warsztaty w trakcie których notariusze – mediatorzy kontynuowali wymianę doświadczeń z zakresu mediacji oraz opracowanie wspólnej kultury mediacyjnej. Ponadto przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości – osoba kontaktowa w Europejskiej Sieci Sądowniczej w sprawach cywilnych i handlowych omówił zagadnienia merytoryczne i polityczne związane z wprowadzeniem przez państwa członkowskie

dyrektywy nr 2008/52 w sprawie mediacji. Wnioski ze spotkania w kwietniu były następujące:

1) Stwierdzono, że byłoby użytecznym dla notariatu stworzenie bardziej praktycznego podejścia do mediacji, co powinno przekładać się na następujące etapy:

- przyjęcie mapy mediacji w krajach członkowskich CNUE poprzez zebranie i analizę informacji na temat podstaw prawnych i faktycznych w każdym państwie,
- stworzenie określonego trybu pracy (według standardów i praktyki właściwej dla notariatu),
- przeprowadzenie serii warsztatów praktycznych.

2) dokonano podsumowania ustaleń ze spotkania w Brukseli w kwietniu tego roku, gdzie poczyniono następujące ustalenia:

- a) przedstawiciele notariatu belgijskiego, francuskiego, hiszpańskiego, austriackiego, niemieckiego, słoweńskiego i węgierskiego przedstawili system i podstawy prawne mediacji w ich krajach,
- b) przedstawiciel CNUE stwierdził, że sprawa ADR ów jest przedmiotem regulacji UE jako remedium na zmniejszenie obciążenia sądów. Z danych uzyskanych przez UE pomimo tego, że wszystkie kraje członkowskie mają co najmniej 3 metody ADR, metody te nie są dostatecznie wykorzystywane. Zwrócono uwagę na to, że do 21 maja 2016 roku Komisja Europejska ma przedstawić raport z wykonania dyrektywy 2008/52/EC, prawdopodobnie wraz z sugestiami dostosowania prawa do tych regulacji. Następnie dokonano ogólnej charakterystyki mediacji w krajach UE.
- c) w podsumowaniu zauważono, że są różnice w działalności notariusza i mediatora, jednakże z uwagi na rolę notariusza w obrocie prawnym – jako sędziego braku sporu – stwierdzono, że notariat może odegrać ważną rolę w prowadzeniu mediacji. Użytecznym byłoby, gdyby państwa zainwestowały więcej w mediacje poprzez stworzenie bardziej efektywnego prawa oraz stworzenie sieci czy platform wymiany doświadczeń pomiędzy mediatorami. Waga metod ADR jest niezaprzeczalna ponieważ oferuje szybsze i tańsze procedury niż sądy. Notariat mógłby tu znaleźć swoje miejsce do działania poprzez zmniejszanie obciążenia sądów oraz zapobieganie powstawania sporów. Niemniej na np. Węgrzech mediacja jest praktykowana praktycznie za darmo, więc należałoby się zastanowić nad sensownym wynagrodzeniem za te czynności.

3) Następnie przedstawiciele notariatów którzy nie uczestniczyli w kwietniowym spotkaniu – notariat włoski, **polski** (prezentacja w załączeniu), słowacki i grecki przedstawili system i podstawy prawne mediacji w ich krajach.

4) kolejnym etapem warsztatów była dyskusja, która polegała na omawianiu poszczególnych etapów mediacji, a także jej elementów w aspekcie procesowym na tle rozwiązań w poszczególnych krajach, np. czy jest możliwa zmiana mediatora w trakcie trwania mediacji? Czy jest możliwe powoływanie biegłych? Co się dzieje gdy jedna ze stron mediacji jest nieobecna? Jakie są skutki prawne ugody? Itd.

Wszystkie te kwestie były omawiane w kontekście własnych doświadczeń notariuszy jako mediatorów. Okazało się, że o ile doświadczenia notariuszy mediatorów są podobne – o tyle powiązania mediacji z notariatem i w ogóle funkcjonowanie notariatów są różne w poszczególnych krajach. Zaproponowano stworzenie kwestionariusza, który uporządkuje wiedzę wszystkich na ten temat.

Punkty zbieżności między różnymi systemami mediacji

1) we wszystkich krajach mediacja opiera się na takich samych zasadach:

- a) poufności procedury
- b) bezstronności mediatora zarówno względem stron, jak i wobec wyniku mediacji (rozwiązanie sporu należy do stron, a nie do mediatora)

2) Mediacje prowadzi się w zakresie prawa cywilnego, prawa handlowego, a nawet z zakresu prawa pracy. Pewien zakres pokrywa się z czynnościami notarialnymi (prawo rodzinne, prawo spółek, obrót nieruchomościami, itd.)

3) zazwyczaj jest co najmniej dwa rodzaje mediacji sądowa i umowna.

4) co - mediacja (bardzo użyteczna w przypadku sporów z zakresu prawa rodzinnego) oraz mediacja na odległość (użyteczna dla sporów transgranicznych) jest możliwa w każdym z krajów, ale niezbyt często praktykowana.

5) Podstawowe etapy mediacji są zawsze takie same:

- a) spotkanie informacyjne
- b) dyskusja (mediacja)
- c) Uгода (lub brak ugody)

Punkty rozbieżności między różnymi systemami mediacji

I. Szkolenie mediatora

Państwo	Kto może być mediatorem	Długość szkolenia	Przedmiot szkolenie	Koszty szkolenia
Słowacja	każdy	- 100 godz. dla prawników - 180 godz. dla nieprawników (dochodzą szkolenia z prawa)	Głównie komunikacja, psychologia i aspekty etyczne	
Grecja	Początkowo tylko prawnicy – teraz każdy	40 godz. - kończy się egzaminem państwowym	Szkolenia teoretyczne i praktyczne	poprzednio EUR 2500 aktualnie EUR 1700
Słowenia		Szkolenie wstępne 90 godz. + 15 godz. każdego roku		
Węgry		Obowiązkowe roczne szkolenie (każdy notariusz)		
Austria	każdy	220 godz. szkolenia		

II. Otwarcie mediacji

- mediacja a rozpoczęcie procesu sądowego (np. we Francji trwająca mediacja nie wyklucza prawa strony do skierowania sporu na drogę sądową),
- możliwość prowadzenia mediacji przez sąd zajmujący się sprawą,

- obowiązkowe mediacje w niektórych sprawach (na przykład we Włoszech, w odniesieniu do niektórych kwestii, strony zobowiązane są do próby mediacji przed oddaniem sprawy do sądu).

- we Włoszech alternatywą sądowej klauzuli wykonalności dla ugody jest uwierzytelnienie przez notariuszy. Takie uwierzytelnienie jest obowiązkowe, gdy skutki ugody wymagają rejestracji w ewidencji gruntów, czyli we wszystkich sprawach związanych z obrotem nieruchomościami. Uwierzytelnienie notarialne jest wtedy wymagane do wszystkich ugód, nie tylko tych zawieranych przed notariuszem mediatorem.

I. Organizacja mediacji

Państwo	Koszty	Czas trwania
Polska	około EUR 15 za pierwszą sesję jeżeli mediacja dotyczy praw niemajątkowych lub praw majątkowych, gdzie wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić + EUR 6 za każdą następną sesję; W sprawach o prawa majątkowe wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż EUR 6 i nie więcej niż około EUR 230 za całość postępowania mediacyjnego	Nieograniczony/ograniczony postanowieniem sądu
Grecja	EUR 100/godz. Możliwość umownego ustalenia wynagrodzenia	24 godziny
Francja	około EUR 1500 netto w sprawach dotyczących mediacji sądowych (wysokość wynagrodzenia jest określana przez sąd), w mediacji umownej wynagrodzenie też umowne	3 miesiące z możliwością przedłużenia
Belgia	około EUR 200 netto za 1,5 godziną sesję	nieokreślony
Słowenia	Koszty mediacji pokrywa państwo	3 miesiące z możliwością przedłużenia
Węgry	od EUR 50 za godzinę; nie więcej niż EUR 3300	
Słowacja	Opłata rejestracyjna na początku mediacji (około EUR 10)	

Inne różnice w organizacji to:

- rola prawników (praktycznie wszyscy uczestnicy uznali, że obecność prawników w mediacji dotyczącej spraw rodzinnych jest czynnikiem hamującym; w Grecji obecność prawnika jest obowiązkowa w trakcie całej procedury)
- miejsce przeprowadzenia mediacji (w sądzie, w siedzibie mediatora, w kancelarii notarialnej, itp.)
- istnienie zachęty podatkowej lub innej finansowej dla potencjalnych uczestników mediacji:
 - a) system zwrotu opłaty sądowej (np. na Słowacji)
 - b) obniżenie podatku we Włoszech, jeżeli ugoda mediacyjna odnosi się do prawa rzeczowego i spełnia wymogi prawne.

IV. Zakończenie mediacji

- zakończenie mediacji decyzją jednej ze stron (poprzez oświadczenie w formie pisemnej, poprzez spisanie protokołu na posiedzeniu mediacyjnym, itp.)
- ugoda mediacyjna : wykonalność ugody
 - a) zatwierdzenie ugody przez sąd (obowiązkowe? Odpłatne?)
 - b) akt notarialny nadający wykonalność:
 - Czy możliwa jest legalizacja notarialna? Jeżeli tak to czy we wszystkich sprawach? (np. Grecja w przypadku obrotu nieruchomościami).
 - Czy notariusz mediator może sam zatwierdzić ugodę w sprawie w której był mediatorem?
 - Zatwierdzenie przez prawnika.

Pomysły zgłoszone w trakcie dyskusji

I. poprawić jakość szkolenia

- poprawić standardy szkolenia dla mediatorów
- pytanie o proporcje pomiędzy szkoleniem praktycznym i teoretycznym
- czy szkolenie powinno zakończyć się egzaminem?
- pomysł stażu lub wspólnej mediacji w innym kraju może wzbogacić warsztat mediatora

II. Stworzenie sieci notariuszy mediatorów

Lista notariuszy mediatorów na poziomie krajowym byłaby punktem wyjściowym do stworzenia europejskiej listy notariuszy mediatorów. To spowodowałoby możliwość prowadzenia mediacji trans granicznych (należałoby na tej liście wskazać oprócz danych kontaktowych notariusza, także używane języki i inne kompetencje, itd.).

III. Promocja mediacji.

a) wewnątrz notariatu

- ✓ Ustalić powody, dla których tak mało notariuszy jest mediatorami
 - mała wiedza o mediacji (niski poziom zainteresowania?)
 - wysoki koszt szkolenia (np. w Grecji)
 - mała dochodowość przedsięwzięcia
 - wielu notariuszy praktykuje mediację w swojej pracy notariusza, bez uciekania się do sformalizowania tego jako mediacji

- ✓ Środki, które mogą zostać podjęte w celu promowania mediacji
 - skierowanie promocji mediacji bezpośrednio do notariuszy
 - przekonać notariuszy, że mediacja rzeczywiście służy zapobieganiu konfliktom, a także rozwiązuje istniejące konflikty.

b) pośród klientów

- ✓ Powody, które mogą wyjaśniać małą liczbę mediacji
 - mała wiedza o mediacji,
 - koszty mediacji (w szczególności umownej)
- ✓ Środki, które mogą być wprowadzone, żeby promować mediacje
 - informowanie klientów – „marketing (ale uwaga na kodeks etyczny, który zabrania notariuszom reklamowania się)
 - możliwość wprowadzania klauzul mediacyjnych do aktów notarialnych.

Następnego dnia - 11 września odbyła się konferencja z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, sędziów oraz przedstawicieli notariatu węgierskiego. W trakcie konferencji przedstawiono referaty na temat mediacji przed węgierskimi sądami, mediacji w dziedzinie prawa spadkowego, rodzinnego, w obrocie nieruchomościami i w sprawach gospodarczych. Przedstawiciel Stowarzyszenia Notariuszy RP wygłosił referat na temat Mediacji w prawie rodzinnym (prezentacja w załączeniu).

Z wyrazami szacunku

Aurelia Wolkowska-Pisiewicz